

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ (ЗБІЛЬШЕННЯ) ІСТОТНОЇ УЧАСТІ НЕРЕЗИДЕНТАМИ В БАНКАХ УКРАЇНИ

А. В. Ващенко,

*студентка господарсько-правового
факультету Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

У статті проаналізовано питання одного з важливих факторів впливу іноземного капіталу на банківську систему в Україні – набуття та збільшення істотної участі в банках нерезидентами. Висвітлено як загальні вимоги, так і особливості порядку набуття (збільшення) істотної участі нерезидентами в банках України, роль Національного банку України в цьому процесі. Акцентовується увага на правових проблемах набуття (збільшення) нерезидентами істотної участі в банках України.

***Ключові слова:** істотна участь, набуття істотної участі, нерезиденти, банки.*

Актуальність. Для України настав непростий час вибору подальшого шляху розвитку фінансової системи, зараз стає вкрай актуальним принципове питання вибору подальшої державної стратегії: спрощення регулювання банківської сфери для проникнення ринкових правил або, навпаки, підтримки державою цієї сфери задля підняття конкурентоспроможності вітчизняних банків і визначення рівня контролю над рухом капіталів банків, насамперед, іноземного капіталу. До того ж, необхідно враховувати, що остання світова криза в першу чергу і досить сильно вразила фінансовий сектор навіть у країнах з економікою стабільного розвитку (наприклад, США, країни Європейського Союзу тощо). В Україні криза досі продовжується, втримувати на достатньому рівні розвитку, не допускати застою чи регресу банківської системи не просто. На практиці чимало

фінансових установ країни, в тому числі банків, виявляються пов'язаними з нерезидентами (зараз – юридичними особами) з офшорних зон, що створює додаткові ризики для банківської системи України. Оскільки істотна участь надає можливість справляти сильний вплив на управління і діяльність банків, значну роль у цьому процесі відіграє питання володіння нерезидентами істотною участю в банках України та ступеня контролю держави за порядком набуття і збільшення такої істотної участі, а відповідно, і господарсько-правове регулювання цього порядку.

Мета даної роботи – загальне дослідження й аналіз правових проблем набуття (збільшення) істотної участі нерезидентами в банках. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити взаємопов'язані **завдання**: 1) дати визначення поняттю істотної участі, з'ясувати її основні ознаки; 2) дослідити загальні вимоги набуття та/або збільшення істотної участі; 3) проаналізувати особливості порядку набуття (збільшення) істотної участі нерезидентами в банках України; 4) дослідити і проаналізувати основні правові проблеми набуття (збільшення) істотної участі саме нерезидентами в банках України.

Об'єктом цього дослідження є система відносин, закріплена сукупністю правових норм, що регулюють порядок набуття істотної участі у фінансових установах загалом. **Предметом** дослідження є безпосередньо аналіз правових проблем набуття (збільшення) істотної участі саме нерезидентами в банках України.

В основному дослідники обраної проблематики – економісти, а також юристи-господарники. Зокрема, деякі аспекти сутності істотної участі, доцільності посилення державного регулювання, порядку набуття або збільшення істотної участі вивчали Є. С. Осадчий, Р. В. Корнилюк, Ф. І. Шпиг, А. О. Єпіфанов, О. Чепур, У. В. Владичин, частково К. В. Масляєва та інші. Більшість дослідників обраної проблематики зосереджували свою увагу на деяких аспектах питання, наприклад, впливу іноземного капіталу загалом на ринок фінансових послуг та окремі його сегменти. У цій роботі зроблена спроба хоча й лаконічно, але комплексно

дослідити особливості врегульованого порядку набуття (збільшення) істотної участі в банках нерезидентами та правові проблеми, що виникають у даній сфері.

Спеціалізований Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III розкриває поняття істотної участі таким чином: «Істотна участь – пряме та/або опосередковане володіння однією особою самостійно чи спільно з іншими особами 10 і більше відсотками статутного капіталу та/або права голосу акцій, паїв юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи» [1]. Це визначення найбільш коректне, оскільки відносить до істотної участі можливість прямо або опосередковано чи прямо та опосередковано водночас володіти однією особою як самостійно, так і спільно з іншими не менше ніж 10 відсотками статутного капіталу та/або правами голосу акцій, паями юридичної особи. Закон до істотної участі також відносить незалежну від формального володіння можливість значно впливати на управління чи діяльність юридичної особи. Ця дефініція також указує на можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи, а не просто на керівництво, бо керівництво означає лише адміністративно-виконавчу сторону управління.

Варто вказати, що в національній доктрині не існує однозначної підтримки позиції законодавця стосовно такого підходу до визначення істотної участі. Наприклад, Є. С. Осадчий у своїй дисертаційній роботі на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук «Іноземний капітал в банківській системі України» запропонував «вважати банк з іноземним капіталом як банк, у складі власників якого є один або більше нерезидентів, незалежно від частки участі у статутному капіталі, а не тільки 10 % та більше, як це визначено в Законі України «Про банки та банківську діяльність» [2, с. 8]. На нашу думку, в умовах реалій українського ринку фінансових послуг (РФП) визначення істотної участі саме в Законі України

«Про банки і банківську діяльність» найбільш повно окреслює всі можливі варіанти фактичного володіння істотною участю.

НБУ розуміє пряме володіння участю в банку як володіння акціями (паями) банку на праві власності. У п. 4.2 Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів визначено випадки визнання опосередкованого володіння особою участю в банку (самостійно або спільно з іншими особами), зокрема, якщо така особа (особи): 1) здійснює контроль прямого власника участі в банку, та/або 2) здійснює контроль групи прямих власників юридичної особи, та/або 3) здійснює контроль особи, яка здійснює контроль зазначених вище осіб, та/або 4) набуває права голосу в розмірі 10 і більше відсотків статутного капіталу банку на загальних зборах учасників банку за дорученням учасника/учасників банку (крім випадків, коли в довіреності визначено, яким саме чином представник має голосувати щодо питань порядку денного), та/або 5) має незалежну від формального володіння можливість вирішального впливу на керівництво чи діяльність банку чи будь-якої зазначеної вище юридичної особи, та/або 6) здійснює контроль групи осіб, яка здійснює контроль зазначених вище осіб. Крім того, Положеннями НБУ цей перелік визнано невичерпним [3]. Це може створити правові проблеми для заявника, оскільки НБУ залишає за собою право вказати додаткову ситуацію, що ніде офіційно не була зазначена, як опосередковане володіння істотною участю.

Аналізуючи визначення, наведені в законодавстві України, можна виділити низку основних ознак істотної участі:

- 1) це пряме та/або опосередковане володіння;
- 2) самостійно чи спільно з іншими особами: а) 10 і більше відсотками статутного (складеного) капіталу та/або б) правами голосу акцій, в) паями юридичної особи або
- 3) незалежна від формального володіння можливість значного впливу на: а) управління чи б) діяльність юридичної особи.

Загальні вимоги до осіб-заявників та порядку набуття/збільшення істотної участі викладено в Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», а саме: письмове погодження відповідним органом (для банків – НБУ) набуття істотної участі на основі аналізу поданих заявником документів про: 1) власний фінансовий стан; 2) ділову репутацію; 3) структуру власності (для юридичної особи). Велике значення має те, що цим законом у ст. 9 зрівняно порядок набуття істотної участі для резидентів і нерезидентів України в липні 2012 року [4].

Погодження НБУ набуття істотної участі в банках як засіб державного регулювання викликало пошук теоретичного обговорення доцільності такого ступеня втручання держави в діяльність банківської сфери. Існує три підходи до оцінки державного регулювання банківського сектору залежно від ступеня й обґрунтованості втручання державних органів: *ліберальний* (передбачає мінімум державного втручання і приток іноземних капіталів у банки як нову можливість, яку доцільно використати для стимулювання внутрішнього економічного розвитку), *протекціоністський* (розглядає експансію іноземного капіталу як загрозу економічній незалежності країни, внаслідок розходження цілей транснаціональних корпорацій із державними цілями) та *змішаний*. Останній, якого дотримується і авторка статті, розглядає як ризики, яким піддається національна банківська система у зв'язку з припливом іноземного капіталу, так і пов'язані з цим можливості, що відкриваються для розвитку економіки України, і передбачає визначення оптимального балансу між ризиками і можливостями та відповідну реакцію держави у вигляді зміни ступеня державного регулювання істотного втручання нерезидентів у банківську систему України. Змішаний підхід, за словами Р. В. Корнилюка, означає «поетапний розвиток внутрішнього кредитно-фінансового ринку і розуміння ризикованості відкриття слабкої банківської системи для припливу іноземного капіталу. З огляду на зовнішньоекономічний курс України та потреби БСУ в зовнішніх банківських ресурсах та технологіях найбільш оптимальним нам видається

третій стратегічний підхід до регулювання іноземних банків, який дозволяє мінімізувати загрози і максимізувати переваги припливу іноземного капіталу» [5, с. 13]. Вітчизняна економіка на даному етапі не достатньо сильна, а тому й ринкові відносини не настільки розвинені в Україні. Дійсно, до ринкової моделі необхідно прагнути, але для початку власні ринки, в тому числі РФП і його банківський сектор, необхідно поступово розвинути до рівня, на якому б вони були дійсно конкурентоспроможними для відкритих ринкових відносин. За такої позиції і нормативне регулювання допуску іноземного капіталу повинно поступово зменшуватися, але адекватно до реального стану РФП у майбутньому.

За даними НБУ на 01.04.2012 більшість власників істотної участі-нерезидентів у 12 банках України мають походження з країн офшорних зон (Кіпр, Віргінські острови, Ірландія). Тобто для України залишається актуальною загроза відтоку капіталів у неконтрольовані офшорні зони. Отже, на нашу думку, для банківського сектору доцільно контролювати НБУ порядок набуття/збільшення істотної участі нерезидентами. Більше того, вважаємо за доцільне запропонувати ввести статистичну звітність не тільки власників істотної участі, а всіх нерезидентів – учасників банків, які мають походження з країн офшорних зон, щоб дати змогу НБУ відстежувати, на скільки багато нерезидентів реально володіють акціями (паями) банку або яку загальну кількість голосів мають. Щоправда, для реалізації цієї пропозиції необхідно буде також переглянути офіційний перелік КМУ офшорних зон [6] (наприклад, зараз до цього переліку не включено ні Кіпр, ні Ірландію, хоча теоретики говорять про раціональність визнання цих країн офшорними зонами). За певний час результати ведення такої статистики допомогатимуть НБУ приймати стратегічні рішення про ступінь допуску нерезидентів до учасників банків України.

Установлені загальні негативні вимоги, що містяться у ст. 14 Закону України «Про банки і банківську діяльність»: «учасниками банку не можуть бути юридичні особи, в яких банк має істотну участь, об'єднання громадян,

релігійні та благодійні організації. Інститути спільного інвестування не можуть бути засновниками банку та власниками істотної участі у банку» [1]. В тому числі на нерезидентів розповсюджують усі ці вимоги, що є додатковими проблемами правового характеру.

Існують також певні вимоги НБУ, дотримання яких не залежить від нерезидента-заявника, а лише від його держави походження, і самостійно їх виправити нерезидент не в змозі. Зокрема, Національний банк України погоджує набуття або збільшення істотної участі іноземною юридичною та фізичною особою за таких умов: 1) держава, в якій зареєстрована (має постійне місце проживання) іноземна особа, на належному рівні забезпечує виконання міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму; 2) банківський нагляд у державі, в якій зареєстрована (має постійне місце проживання) іноземна особа, за оцінкою відповідних міжнародних органів у цілому відповідає Основним принципам ефективного банківського нагляду Базельського комітету з питань банківського нагляду; 3) між Національним банком України та органом банківського нагляду держави, в якій зареєстрована (має постійне місце проживання) іноземна особа, укладено угоду про взаємодію у сфері банківського нагляду, гармонізації їх принципів та умов.

Основні вимоги саме до осіб-власників істотної участі (а отже, і до заявників, які бажають набути/збільшити істотну участь) викладені у ст. 14 Закону України «Про банки і банківську діяльність»: «Власники істотної участі у банку повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан» [1]. Також для юридичних осіб необхідно з'ясувати структуру її власності. Ці вимоги виступають фільтром для допуску до участі в банку порядних власників, які здатні самостійно придбавати частки істотної участі та підтримувати належний фінансовий стан банку.

Докладні критерії-вимоги, за якими НБУ оцінює фінансовий стан та ділову репутацію заявника, викладено в пп.1.14 – 1.18 Положення про

порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів. Фінансовий стан оцінюється за наявністю сукупності вимог:

- 1) наявність достатньої кількості власних коштів (власного капіталу) в розмірі, що забезпечує виконання зобов'язань щодо формування статутного капіталу банку на підставі розрахунку власних коштів (власного капіталу) юридичних осіб – учасників (вимоги цього абзацу поширюються лише на юридичних осіб, які придбаватимуть акції/паї банку);
- 2) наявність прибутку в юридичної особи чи її контролера (-ів) за результатами останнього звітного періоду (року);
- 3) відсутність прострочених зобов'язань перед банками;
- 4) відсутність прострочених зобов'язань щодо сплати податків та зборів;
- 5) відповідність значень показників платоспроможності та фінансової стійкості фінансового стану юридичної особи, зареєстрованої в Україні (за звітом «Баланс»), оптимальним значенням показників платоспроможності та фінансової стійкості, які наведені в додатку 1 (для іноземної юридичної особи зазначені показники розраховуються з урахуванням вимог, установлених законодавством країни її місцезнаходження. Для юридичної особи, що має довгостроковий кредитний рейтинг за міжнародною шкалою за зобов'язаннями в іноземній валюті не нижче ніж інвестиційний рівень "BBB" за класифікацією рейтингових агентств "Standard & Poor's" або "Fitch-Ratings", не нижче ніж рівень "Baa3" за класифікацією рейтингового агентства "Moody's Investors Service", зазначені показники не розраховуються. Для банку замість зазначених показників здійснюється розрахунок економічних нормативів, установлених законодавством країни місцезнаходження банку, та визначається їх відповідність установленим законодавством значенням).

Вимоги до майнового стану фізичної особи висуваються такі:

- 1) достатність доходу за останній рік або останні три роки для оплати внеску до статутного капіталу банку (вимоги цього абзацу поширюються лише на фізичних осіб, які придбаватимуть акції/паї банку);
- 2) відсутність

прострочених зобов'язань перед банками; 3) відсутність прострочених зобов'язань щодо сплати податків та зборів.

Бездоганність ділової репутації особи визнається, якщо відсутні всі в сукупності ознаки, перелічені НБУ, і, навпаки, якщо наявна хоча б одна з ознак, особа не може вважатися такою, що має бездоганну ділову репутацію. Ознаками відсутності бездоганної ділової репутації юридичної особи є: 1) відсутність бездоганної ділової репутації у члена виконавчого органу чи наглядової (спостережної) ради юридичної особи; 2) відсутність бездоганної ділової репутації в особі, яка є власником істотної участі юридичної особи; 3) неналежне виконання зобов'язань фінансового характеру щодо будь-якого банку або іншої юридичної чи фізичної особи; 4) неналежне виконання обов'язків як платника податків та зборів; 5) наявність інформації, що особа включена до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції в установленому законодавством порядку.

Ознаками відсутності бездоганної ділової репутації фізичної особи є: 1) наявність судимості, не погашеної і не знятої в установленому законодавством порядку; 2) за пред'явленим обвинуваченням у вчиненні злочину не встановлено складу корисливого злочину, але виявлено порушення вимог Закону або нормативно-правових актів Національного банку та до особи застосовано захід впливу; 3) неналежне виконання зобов'язань фінансового характеру щодо будь-якого банку або іншої юридичної чи фізичної особи (протягом останніх п'яти років); 4) кандидат обіймав посаду в органах управління банку протягом одного року до запровадження тимчасової адміністрації, ліквідації банку (застосовується протягом п'яти років з дня настання події); 5) звільнення на вимогу Національного банку чи іншого державного органу; 6) звільнення за статтями 40 (пункти 2-4, 7, 8), 41 Кодексу законів про працю України (протягом останніх п'яти років); 7) триває дія позбавлення прав обіймати певні посади або займатися певною діяльністю згідно з вироким суду;

8) неналежне виконання обов'язків як платника податків та зборів (протягом останніх п'яти років); 9) наявність інформації, що особа включена до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, в установленому законодавством порядку.

З одного боку, значний перелік таких вимог-критеріїв, за якими вирішується, чи можна надавати особі-заявнику дозвіл на набуття або збільшення істотної участі, створює багато проблем для заявника, затягується бюрократична перевірка всіх цих даних. Але з другого боку, ці вимоги раціонально та юридично обґрунтовані, покликані відфільтрувати непорядних претендентів на володіння істотною участю в банках (або опосередкованих власників), що знизить ризики доведення до неплатоспроможності, фіктивного банкрутства, доведення банків до банкрутства тощо.

Отже, щоб набути/збільшити істотну участь у банку, особі, яка відповідає встановленим вимогам, потрібно згідно з умовами ст. 34 Закону України «Про банки і банківську діяльність» повідомити цей банк та НБУ про свої наміри за 3 місяці до набуття чи збільшення істотної участі та подати законодавчо встановлений перелік документів. Як юридичним, так і фізичним особам необхідно подати певний пакет документів, що повинні підтверджувати дотримання нею всіх формальних умов законодавства для набуття істотної участі. Перелік цих документів визначено ст. 34 Закону України «Про банки і банківську діяльність», а більш докладний – пп. 4.7 – 4.10 Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів. При цьому для нерезидентів він більш розширений, створює додаткову низку проблем із їх здобуттям, належним оформленням відповідними органами тощо. Закономірно, що залежно від природи особи-заявника (юридична чи фізична) необхідно подати різні пакети документів.

Для юридичних осіб встановлено такий загальний перелік документів (як резидентів, так і нерезидентів): 1) документи, визначені НБУ, що підтверджують істотну участь у банку для юридичної особи, яка має намір збільшити істотну участь у банку; 2) документи, визначені НБУ, що дають змогу зробити висновок про: а) ділову репутацію самої юридичної особи, членів її виконавчого органу й наглядової ради, власників істотної участі та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння та/або контроль істотної участі в банку; б) фінансовий стан самої особи; в) наявність достатньої кількості власних коштів для здійснення заявленого внеску до статутного капіталу банку; 3) копії документів, визначених НБУ, що необхідні для ідентифікації самої юридичної особи та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння та/або контроль істотної участі в банку; 4) відомості про свою структуру власності відповідно до вимог НБУ; 5) висновок Антимонопольного комітету України у випадках, передбачених законодавством України.

Іноземна юридична особа, яка має намір набути або збільшити істотну участь у банку, додатково має подати НБУ такі документи: 1) копію рішення уповноваженого органу управління іноземної юридичної особи про участь у банку в Україні; 2) письмовий дозвіл на участь іноземної юридичної особи в банку в Україні, виданий уповноваженим органом контролю країни, в якій зареєстровано головний офіс іноземної юридичної особи, якщо законодавством такої країни вимагається отримання зазначеного дозволу, або письмове запевнення іноземної юридичної особи про відсутність у законодавстві відповідної держави вимог щодо отримання такого дозволу; 3) витяг із торговельного, банківського, судового реєстру або інший офіційний документ, що підтверджує реєстрацію іноземної юридичної особи в країні, в якій зареєстровано її головний офіс; 4) копію аудиторського висновку аудитора іноземної держави, підтвердженого українською аудиторською фірмою, про фінансовий стан іноземної юридичної особи на кінець останнього повного календарного року.

Для всіх фізичних осіб необхідно подати такий загальний пакет документів: 1) документи, визначені НБУ, що підтверджують істотну участь у банку для фізичної особи, яка має намір збільшити істотну участь у банку; 2) документи, визначені НБУ, що дають змогу зробити висновок про ділову репутацію самої особи та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю в банку; 3) документи, визначені НБУ, що дають змогу зробити висновок про майновий стан самої особи та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю в банку; 4) копії документів, необхідних для ідентифікації фізичної особи та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння та/або контроль істотної участі в банку; 5) відомості за формою, установленою НБУ, про асоційованих осіб фізичної особи; 6) відомості за формою, установленою НБУ, про юридичних осіб, у яких фізична особа є керівником та/або контролером.

Фізична особа – іноземець, яка має намір набути або збільшити істотну участь у банку, додає до загального пакета документів письмовий дозвіл на участь у банку в Україні, виданий уповноваженим органом контролю країни, в якій вона має постійне місце проживання, якщо законодавством такої країни вимагається отримання зазначеного дозволу, або письмове запевнення про відсутність у законодавстві відповідної держави вимог щодо отримання такого дозволу.

За загальним правилом усі документи, що подаються НБУ, мають бути викладені українською мовою і не містити виправлень, неточностей. Існують також додаткові формальні вимоги до документів іноземців, що можуть створити нові труднощі при їх оформленні та отриманні, а саме: 1) ці документи мають бути нотаріально засвідчені за місцем видачі та легалізовані в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 2) якщо ці документи складені іноземною мовою, вони мають супроводжуватися нотаріально завіреним перекладом українською

мовою; 3) документи, що стосуються фізичної особи, легалізація яких не передбачена міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, подаються Національному банку за підписом фізичної особи, який засвідчується нотаріально за місцем видачі; 4) документи, що стосуються юридичної особи, легалізація яких не передбачена міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, подаються НБУ за підписом посадової особи, повноваження якої підтверджуються нотаріально за місцем видачі [7].

НБУ зобов'язаний розглянути повний пакет документів і надати рішення про погодження/заборону набуття істотної участі в строк 3 місяці з дати отримання такого пакета. При цьому допускається так звана «мовчазна згода» НБУ: коли він не надсилає заявнику протягом 3 місяців рішення про заборону набуття істотної участі, таке набуття вважається погодженим.

Чіткий вичерпний перелік 6 підстав, за якими НБУ може відмовити в набутті/збільшенні істотної участі, встановлено в ч. 15 ст. 34 Закону України «Про банки і банківську діяльність»: 1) подано неповний пакет документів, документи містять недостовірну інформацію або не відповідають вимогам законів України чи нормативно-правових актів НБУ; 2) ділова репутація особи (для юридичної особи – також і членів її виконавчого органу та/або наглядової ради, власників істотної участі у ній та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння та/або контроль істотної участі у банку) не відповідає вимогам щодо її бездоганності, установленим НБУ; 3) фінансовий стан юридичної особи та/або майновий стан фізичної особи та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю у банку, не відповідають вимогам, установленим НБУ; 4) особа не має власних коштів для набуття чи збільшення істотної участі; 5) набуття або збільшення особою істотної участі у банку загрожуватиме інтересам вкладників та інших кредиторів банку або суперечитиме антимонопольному законодавству України; 6) структура власності юридичної особи не відповідає вимогам щодо її прозорості, встановленим НБУ.

Отже, створено низку правових проблем, що бюрократизують процес набуття/збільшення істотної участі, особливо нерезидентами. Їх можна так класифікувати: а) ті, які стосуються держави нерезидента; б) обмеження щодо організаційно-правової форми осіб; в) невичерпний перелік ситуацій, які НБУ розцінює як опосередковане володіння істотною участю; г) отримання дозволу на участь у банку України уповноваженого органу контролю країни нерезидента чи письмове запевнення про відсутність у законодавстві відповідної держави вимог щодо отримання такого дозволу; г) низка формальних вимог до пакета відповідних документів та їхнього належного оформлення.

З одного боку, забюрократизованість процедури може відбивати навіть бажання і наміри нерезидентів щодо набуття істотної участі, а з другого – досвід свідчить, що власники істотної участі призвичаїлися до такого порядку і частково завдяки цій регуляції вдається знизити ризики для банківської системи щодо напливу іноземного капіталу. Проте для заявників існують і певні гарантії: якщо вони відповідають усім вимогам і дотрималися процедури, такі заявники можуть розраховувати на погодження набуття/збільшення істотної участі, оскільки в законі вказані 6 підстав, за якими НБУ може відмовити в погодженні набуття істотної участі.

Наявність таких стандартів допуску до участі в банках сприятиме зниженню ризиків доступу в банківську сферу осіб, які не відповідають вимогам щодо їхньої ділової репутації та фінансового стану, знизить ризики доведення до неплатоспроможності або навіть фіктивного банкрутства банків, відтоку капіталів закордон, дасть змогу підвищити стабільність діяльності банків та якість надання ними банківських послуг. Проте НБУ, на нашу думку, треба пам'ятати, що подібні заходи в країнах із ринковою економікою повинні бути тимчасовими й обґрунтованими, відповідати реальному стану РФП.

У подальшому перспективними видаються дослідження набуття істотної участі в небанківських фінансових установах після зміни порядку такого набуття в 2012 році.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07 грудня 2000 року № 2121-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. – Заголовок з екрана.
2. Осадчий Є. С. Іноземний капітал в банківській системі України : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08 / Є. С. Осадчий. – К. : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2010. – 23 с.
3. Положення про порядок подання відомостей про структуру власності [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління НБУ від 08.09.2011 № 306. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1204-11>. – Заголовок з екрана.
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. – Заголовок з екрана.
5. Корнилюк Р. В. Іноземні банки в банківській системі України : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08 / Р. В. Корнилюк. – К. : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2011. – 22 с.
6. Про перелік офшорних зон [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 143-р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80>. – Заголовок з екрана.
7. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління НБУ від 08.09.2011 № 306. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11>. – Заголовок з екрана.

ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИОБРЕТЕНИЯ (УВЕЛИЧЕНИЯ) СУЩЕСТВЕННОГО УЧАСТИЯ НЕРЕЗИДЕНТАМИ В БАНКАХ УКРАИНЫ

Ващенко А. В.

В статье проанализировано вопросы одного из важных факторов влияния иностранного капитала на банковскую систему Украины – приобретения и увеличения существенного участия в банках нерезидентами. Освещено как общии требования, так и

особенности порядка приобретения (увеличения) существенного участия нерезидентами в банках Украины. Автор акцентирует внимание на правовых проблемах приобретения (увеличения) нерезидентами существенного участия в банках Украины.

Ключевые слова: существенное участие, приобретение существенного участия, нерезиденты, банки.

LEGAL PROBLEMS OF ACQUISITION (INCREASE) OF QUALIFYING HOLDING BY THE NONRESIDENTS IN THE BANKS OF UKRAINE

Vashchenko A.V.

In this article author analyses questions of one of the important influences of foreign capital for the bank's system in Ukraine - acquisition (increase) of qualifying holding by the nonresidents.

Qualifying holding is direct and/or indirect ownership alone or jointly with others 10 and more percent (25, 50, 100) of the authorized (share) capital and/or voting rights of shares, legal person shares or independent from formal ownership opportunity significant impact on the management or activities of a legal entity.

Nowadays most owners of qualifying holding of nonresident in 12 banks of Ukraine originate from offshore countries (Cyprus, the Virgin Islands, the Republic of Ireland). That's why financial system of Ukraine needs safe legal protection.

There are few regulations in Ukraine: The Law of Ukraine "About financial services and state regulation of financial markets", the Law of Ukraine "About banks and banking activity", "Regulations for the Registration and licensing of banks, opening separate divisions" (Resolution of the Board of NBU, 09.08.2011 № 306), "Regulation on the procedure for submitting information about the ownership structure" (the same Resolution of the Board of NBU, 09.08.2011 № 306) and others.

For the acquisition of qualifying holding nonresidents need to obtain a permit of National Bank of Ukraine (NBU). According to our legislation there are many requirements to the nonresidents for receiving permission of NBU. Ukrainian and foreign entities, Ukrainian and foreign individuals must collect and give to NBU many documents about: 1) financial position; 2) business reputation and 3) ownership structure (for entities).

Author pays special attention to legal problems of acquisition (increase) of qualifying holding by the nonresidents in the banks of Ukraine, classifies them into 5 groups: a) those relating to state of nonresident; b) restrictions about organizational and legal form of persons; c) non-exhaustive list of situations, that NBU regards as indirect ownership of a qualifying holding; d) permission to participate in the bank of Ukraine authorized supervisory authority of

the nonresident or written assurance about the absence in the legislation of the State requirements for obtaining such permit; e) formal requirements to package of relevant documents and their proper execution.

Key words: qualifying holding, acquisition of qualifying holding, nonresidents, banks.